

Asia: VN/14348/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne asiakasmaksuasetuksen muutoksista

Lausunnolla olevassa asiakasmaksuasetuksessa esitetään korotettavaksi eräitä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon asiakasmaksuja. Korotukset perustuvat tavoitteeseen sopeuttaa julkista taloutta 150 miljoonalla eurolla, mikä tapahtuisi asiakasmaksukorotuksilla saatavan maksutulon vähentämisellä etukäteen hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta. Tavoitetta julkisen talouden vahvistamisesta voidaan pitää kannatettavana. Hyvinvointialueiden riittävän rahoituksen turvaaminen on kuitenkin edellytys sille, että julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa voidaan turvata jokaiselle tarpeen mukaiset ja riittävät palvelut.

Asiakasmaksujen muutokset koskisivat ns. terveydenhuollon tasamaksuja. Korotukset kohdistuisivat erikoissairaanhoidon lisäksi kaikkiin perusterveydenhuollon maksuihin, mukaan lukien suun terveydenhuollon maksut, kuitenkin hallitusohjelmassa ja kehysriihessä sovitusti erikoissairaanhoidon painottaen. Perusterveydenhuollon maksuja korotettaisiin pääsääntöisesti 22,5 prosentilla ja erikoissairaanhoidon maksuja pääsääntöisesti 45 prosentilla. Korotukset eivät sen sijaan koskisi asiakasmaksulaissa säädettyä maksukattoa, maksua käyttämättä ja peruuttamatta jätetyistä palveluista, maksuttomiksi säädettyjä palveluja tai sellaisia asiakasmaksuja, jotka määräytyvät maksukyvyn ja perhesuhteiden mukaan.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää esitettyjä asiakasmaksukorotuksia merkittävänä. Asiakasmaksujen korotusten arvioitua tulokertymää vastaava leikkaus suunnitellaan tehtäväksi hyvinvointialueiden valtionrahoitukseen etukäteen. Rahoituksellisessa mielessä esitys asiakasmaksujen muuttamisen vaikutuksista on epäsuhtainen. Suurena riskinä on, että muutos tosiasiaassa vähentää hyvinvointialueiden rahoitusta eikä säilytä sitä ennallaan. Kokemuksesta tiedetään, että asiakasmaksut ovat saatavina osin epävarmoja ja asiakasmaksujen korotuksilla myös luottotappioiden määrä kasvaa. Luottotappioiksi voidaan arvioida päätyvän noin 5-10 % laskennallisesta tulokertymän kasvusta ja pitemmällä aikavälillä määrä todennäköisesti vielä kasvaisi. Muutosesityksen tavoitteena hallitus kannustaa samalla hyvinvointialueita vapauttamaan pienituloiset asiakasmaksuista. Maksuista vapauttaminen johtaisi suoraan hyvinvointialueen alijäämän kasvuun eikä tasapainottaisi julkista taloutta. Käytännössä hyvinvointialueella ei siis olisi asiassa tosiasiallista harkintamahdollisuutta.

Maksujen perimättä jättäminen tai alentaminen taas edellyttäisi asiakkaiden tulo- ja menotietojen selvittämistä eli lähes rinnakkaista perustoimeentulotuen prosessia Kelan kanssa, jotta henkilön tai perheen toimeentulon tai lakisääteisen elatusvelvollisuuden vaarantuminen olisi mahdollista lain mukaisesti todentaa. Tällaisiin selvityksiin ei hyvinvointialueella yksinkertaisesti ole resursseja ja työ olisi päällekkäistä KELAn toimeentulotukiresurssien kanssa ja olisi siten tehotonta julkisten varojen käyttöä. Hyvinvointialueiden hallinnollista työtä ei tule lisätä vaan sitä tulee määrätietoisesti pyrkiä vähentämään.

Kiinnitämme lisäksi huomiota siihen, että muutos saattaisi lisätä myös asiakkaiden eriarvoisuutta eri hyvinvointialueella. Yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi tulisi maksuhojennuksia tehtäessä olla kansalliset, yhteneväiset säännöt ja tulkinnat siitä, milloin ja kuinka paljon maksuja pitää alentaa riippumatta siitä, kenen tehtävä arviointi on.

Hallitusohjelmaan sisältyvät sosiaalietuuksien muutokset (esim. työttömyysturvan ja asumistuen leikkaukset sekä useiden etuuksien indeksikorotusten jäädytykset) kasvattavat myös riskiä, että asiakasmaksuja päätyy entistä enemmän perintään. Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää tärkeänä, että eri muutosten yhteisvaikutuksista tehtäisiin vaikutusarviointi ennen yksittäiseen muutokseen liittyvää lausuntokierrosta.

Yksittäisistä asiakasmaksujen maksukorotuksista haluamme kiinnittää huomiota siihen, että nykyinen poikkeavan korkea päiväkirurgisen toimenpiteen asiakasmaksu (esityksessä 218,70 euroa) eroaa perusteettomasti vuodeosastohoitona toteutettavasta leikkaustoimenpiteen asiakkaalta perittävästä maksusta (esityksessä 66,90). Leikkaustoimenpiteet tulisi voida toteuttaa kehittyvien hoitokäytäntöjen mukaisesti resurssien käytön kannalta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla ja varmistaa, ettei asiakasmaksut muodosta estettä potilaan suostumukselle toteuttaa toimenpide päiväkirurgisena toimenpiteenä.

Asiakasmaksujen korotus koskisi myös suun terveydenhuollon asiakasmaksuja, jossa asiakasmaksujen osuus hoidon kustannuksista on asetusta koskevan perustelumiestion mukaan täysi-ikäisten asiakkaiden osalta jo noin 40 %, kun erikoissairaanhoidossa osuus on ollut noin 5 % ja perusterveydenhuollossa noin 6 %. Korotusten (22,5 %) kohdistaminen edelleen suun terveydenhuoltoon kasvattaa muita palvelukokonaisuuksia enemmän maksukaton ylittävien asiakkaiden määrää ja sitä myöten vähentää muutoksesta seuraavaa tosiasiallista tulokertymää. Esitämmekin joko suun terveydenhuollon maksujen korotusten toteuttamista nyt esitettyä pienempänä tai vaihtoehtoisesti suun terveydenhuoltoon tulisi olla kohdistamatta lisäkorotuksia.

Lausuntonne todistuksista ja lausunnoista perittävistä asiakasmaksuista.

Huom! tämä kysymys on osoitettu ensisijaisesti hyvinvointialueille. Todistuksista ja lausunnoista perittävien asiakasmaksujen jatkovalmistelua varten hyvinvointialueita pyydetään tuottamaan valmistelun tueksi tietoa hyvinvointialueen antamien todistusten ja lausuntojen määristä sekä niistä saatavista asiakasmaksutuloista. Samalla mahdollisuuksien mukaan pyydämme tietoa alla olevasti eriteltyinä:

- Lääkärilausunnot ajokorttia varten
- Lääkärilausunnot aselupaa varten
- Muut säädöspohjaiset lausunnot ja todistukset (jos tieto jo koottuna)
- Muut (ei-säädöspohjaiset) todistukset (jos tieto jo koottuna).

Lisäksi hyvinvointialueita pyydetään arvioimaan todistuksista ja lausunnoista perittävän asiakasmaksun

nykyisen enimmäismäärän suhdetta todistusten/lausuntojen tuottamisen kustannuksiin (maksujen kustannusvastaavuus).

Tietoa tarvitaan, jotta todistuksista ja lausunnoista perittävän maksun enimmäismäärään valmisteltavan korotuksen vaikutukset hyvinvointialueen rahoitukseen voidaan arvioida hyvinvointialueiden rahoituksen turvaavalla tavalla.

-

Pesonen Arja
Varsinais-Suomen hyvinvointialue